

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. in 25. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gold. 50 kraje. — polletno 1 gold. 30 kraje.

List 2.

V Celovcu 25. januarja 1872.

Po dedov blagoslov.

(Idila, spisal F. V. Slemenik.)

(Konec.)

Otroka prideta okoli griča v drugo dolinico; iz stranske poti stopita na uglajeno okrajno cesto. Solnce je priplavalo visoko, potihnil vsaki vetrič in otroka potujoča k dedu se potita in brišeta znoj iz vročega čela. Vse je postalo tiho v naravi, še tice raje molče zavarjene v sencah pred vročimi žarki. Tudi goveda, ki so v lokah, ne pasejo se več, ne skakljajo več voliči, v senco so se vlegli, pod verbe pri potoku. Le visoko gori v zraku kroži roparska tica in nje prebistro oko gleda v vaše dvore, bilo bi li kje primernege plena dobiti se klapotec v vinogradih je obstal, in dolgočasno, ko bi dremal, včasih poterka. In vidva le stopata naprej, nežna otroka? Se ne bojita solnca, ne znoja? Ali hočeta dospeti do kapelice, da si tam odpočijeta? Velikanska lipa stoji zraven nje, in razteguje goste veje čez njo in čez klopi, ki stojé pred njo za pobožne ljudi. Tako je. Vsedita se pod lipo, ohladita si razbeljeno lice in ko priplava solnce sredi neba, molita, kakor je učila mati, angeljev pozdrav!

V kapeli je ljuba podoba v rudečem okviru. Mati božja sedi na veličastnem stolu v naročji derži svojega Sina. Ljudje kaj radi gledajo v nje obraz, sami ne vedó zakaj. Nekteri pravijo, da je v tem Marijinem obrazu brati celo njeno življenje, rajska radost, neizmerna bol. Oko jej gleda tako blaženo, nebeško v obraz božjega deteta, kakor le zamore gledati premilo materino oko v pervorojenega, nerazumeča tolike sreče, tolike sladkosti. In vendar to oko izrazuje zraven vse blaženosti in sreče bol, kakoršna ni ranila sercé nobene matere, tudi britkost, kakoršne nobena mati ni in ne bode poskusiti imela. Tudi mlada potnika sta tiho in pobožno gledala dolgo dolgo v čudomili, milosti polni obraz božje porodnice ter s sklenjenima rokama molila k njenemu Sinu. Za kaj? E za kaj bo neki otroško nedolžno serce prosilo Večnega, kakor da bi On povernil vse dobrote dragim roditeljem, vse ohranil v svojej milosti, in — da bi dedec še dolgo živel!

Morala sta globoko zamaknjena biti v svoje molitve, da nista čula voza, ki se je bil lipi približal. Iz voza je stopil star mož in tiho korakal h kapelici. Kaj je neki to, da mu solza zalgra v očesu in tako radostno gleda v mala molilca? Ju li pozna? Ali ga je ganila mlada pobožnost? Anica! Ivan!

In otroka sta planila v starčevo naročje. Solnčni žarek je pozlatil Marijino podobo z detetom, in na obeh obrazu se razliva smehljaj, kakor da bi se Božje dete sè svojo materjo radovalo nad prizorom pred kapelico, kjer stari mož poljubuje svoja unuka, solze veselja roní in ljubčeka stiska na seree.

Naglo odderdra voziček proti dedovej hišici. Unuka iščeta po gričih, kje bi jo zagledala. Glej! Zdaj se je prikazal homček vzdigujoč se nad potokom; izmed sadnih dreves se smeji v božjem solncu dedova hišica, gledajoča proti zahodu. Spodej je berv čez potok, tu obstane voz. Ded vzdigne Anico in Ivana raz njega, in tudi jerbašček postavi na tla. Sultan pa ogleduje zdaj znane mu starca, zdaj v varstvo mu izročena otroka.

Čez berv stopajo rahlo navzgor, z vsako stopinjico se širi obzór; kako dobro deje ta-le senca, ki jo dela gaj zlahntnih dreves! V tem dišečem logu počivati v vročih urah, to mora biti raj! Prišli so do bele hiše. Terte stegujejo svoje roke po zidovih gori do strehe in ako vetrič zapihlja, trepetajo velika peresa in grozd se maja. Obstali bi pred pragom in gledali po okolici, pa kaj? Saj bo jutri še vse lepše.

Ded je imel nad osemdeset let; nekaj belih las se še vije v zatilniku in okoli čela. Po materi je došlema otrokoma ded. Imel je še drugo hčer, ki se ni hotela ločiti od njega, da bi mu stregla v starih dneh, pa Bog jo je k sebi vzel v najlepših letih. Vso svojo ljubezen je starec zdaj obrnil na edino ostalo hčer, na mater došlih mu ljubčecov. Vsakih četrnajst dni je moral priti pogledat njeno posestvo ter jej to in uno svetovat, posebno odkar jej je bil mož umerl. In ako starčka ni bilo, gotovo je vzela Anico in Ivana in se podala na prijetno ležeči homec, k hišici, kjer stanuje ded njenih otrok. Prazen nikdo ni obiskal drugega. Tako je mati tudi zdaj poslala z otroci jerbašček, ker sama zarad opravkov ni priti utegnila.

„Jerbašček je težak, kdo ga je nosil, ljuba?“ se smehlja starček in unukoma zlate lase gladi iz čela.

„Oba sva nosila, oba, dedec. Nekaj časa jaz, —“

„Nekaj časa pa jaz!“ pogumno seže Ivan sestri v besedo.

„Kaj so pa vendar poslali mama! Poglejmo no!“

Sultan skoči na klopi in glavo visoko vzdigne, da bi le vse videl, kaj je lepega in dobrega pod svilnatim robcem skritega. Kaj takega pa Sultan že davno ni videl! Dedec je krasno gnjat privlekel iz jerbaščka; ko bi to gnjat smel Sultan svojo imenovati! In zraven se še prikažejo posušene klobase, počice, beli kruh, kava in sladkor, ker je starcu bela kava dišala. Ni še vse;

dve dolgi steklenici se tudi postavite na mizo; da ni navadna pijača v njih, kaže zapečateni zatič. Kaj pa je to v moder papir zavito s tujim napisom? Dedec povoha; duh se mu znan dozdeva, pa vendar ne verjame, da bi to bil duhan, toraj odpre. Duhan jo, pa kakšen! Dolgo je že na svetu, pa takega še ni videl, še manj pa pušil.

„Kako mama vedó, kaj se staremu možu prikupi. Precej moram poskusiti!“ Ded potegne iz žepa leseno pipico, ktereje je bil za pokrivalo svitel kositarsk turnček. Samo do polovice nabaše duhana in tako pobožno in veličastnega obraza vleče dim iz kratke cevi, da se mu začneta otroka smijati, češ, da se starec šali. Prej ko se je ded nadjal, je tudi nenavadni duhan pogorel; to je starca osupnilo. Duhan, ki ga je on žgal vse žive dni, je vendar nekaj časa gorel, ali ta? „Kar je pač dobro, sladko, človeku ljubo, hitro mine na svetu, se tolaži starec“ —

Ko je bila drugi dan zarija priplavala na obzor, je bil ded z unukoma že na potu k svojej gorici. Sultan je skakal popred ter se oziral nazaj, je li njegova pot prava ali ne. Niso hodili čez uro, ko dospeljo do verha, kjer je bila dedova klet. Najmanjše sapice ni bilo tu gori, a ded je unuka skerbno ovil v svoj modri plašč, ter ju posadil na klop proti izhodu in pričel razkladati svet na okoli. O krasota! Pred njimi se obzor zlati, bolj in bolj; še nekaj trenutkov, in občudovali bomo veličastno solnce, vzdigajoče se ponosno nad goré. Zdaj! Že se nam prijazno smeji naproti in pošilja ko bi mignil, jesenske žarke na dalnje verhé. Koliko stolpov se je zasvetilo v njegovem blišču! Reke in potoki, jezera in druge vode so se pričele veselja lesketati, ker je prišlo zopet ogrevajoče solnčice. In ko da bi bil stvarnik dal znamenje, začelo se je po celej naravi petje, po gorah in dolinah, po logih in travnikih.

Otroka sta občudovala prelepi solnčni izhod; nista ga še gledala tako na visokem. Še Sultan je nepremakljivo zrl v žarečo kroglo in učeno majal svojo glavo, češ, da di razume naravne lepote.

„I kaj pa je dedec,“ popraša Anica s perstom kazaje na nekaj zidovja, ki se je blisketalo v solncu, „kaj pa je tam?“

„To je hudi grad, ljuba moja,“ odgovorja dedec in zdajci Ivan svojo modro dodene: „Pa nama povejte, zakaj se zove hudi grad? Vi že veste!“

„Pred sto in sto leti,“ pripoveda starček, „je bil tam zal grad, da mu ni bilo blizo para. Bogati posestnik bi bil srečen, pa imel je dva sina, ki sta se od rojstva smertno sovražila; to mu je življenje grenilo. Dokler je oče živel, strahoval je še sinova, da nista v svojem sovraštvu kaj nevkretnega počela. Ko je pa oče zatisnil trudne oči, začela sta se sovražna sinova poskušati. Vsak je imel nekaj priveržencev in boja ni bilo konca ne kraja. Mlajši pa je bil vendar zviteji od starejega in tako se je zgodilo, da je mlajši starejega po zvijači vjel. Kaj je počel z vjetim bratom? S kropom je dal napolniti železno kad in brata vergel va-nj. Ko je brat tako grozovito smert storil, se je morilec na mah spremenil. Ni imel več miru nikjer, nikdar. Pustil je svoj grad in se podal v dalnje dežele pokoro delat. Umerl je v vojski zoper nevernike. Grad se je razsul, tisto železno kad pa še dandanes kažejo in zraven terdó, da se včasih v tihih nočeh čuje šepetanje, ko da bi kdo prosil: Bratec, odpusti mi! — Ker se je taka hudobija tam zgodila, zato je gradu ostalo ime: Hudi grad.“

„Na desno spodej tudi vidita razvaline,“ nadaljuje ded: „to je bil samostan belih menihov. Tiste visoko

zidovje na sredi je bila cerkev. Kaj dobro se spominjam onega časa, ko tam še niso bile razvaline, ko je bil še samostan lepo, prijazno poslopje; ko so velika vrata kinčale velike v kamen vsekane podobe, katerih je bilo, če se ne motim, dvanajst postavljenih tudi pred samostanom. In zlat napis je bil nad vhodom. Spominjam se še dobro, ko smo v tem prelepem božjem hramu molili! Kedar se na bele menihe spomnim, vsikdar me žalost obide. Kako prijazni, postrežljivi so bili! Sama dobrota! Govorili niso nič, ker so imeli taka pravila; tudi med seboj ne, le kar je bilo neobhodno potreba. Vsak menih si je izkopal sam svoj grob, pri katerem je molil vsaki dan nekaj časa. Je bil kdo v zadregi, pri belih menihih je gotovo dobil pomoči. Koliko revežev se je vsaki dan nasitilo v gostoljubnem samostanu! Glejta, to je še vse tako bilo, ko se je vajina mati porodila. Nekega dne je pa prišla trojica zaraščenih gospodov v samostan in ti gospodje so naročili menihom povelje od najviše oblasti, da se imajo menihi spraviti iz samostana v četiri in dvadesetih urah. Glas se je raznesel, ko bi pihnil, po celi okolici, da morajo dobrotni menihi oditi, Bog ve kam. Vse je hitelo k samostanu se prepričat o resnici. Žalibože je bilo res! V cerkev so šli, ter v stolih, kakor prejšnje dni, na glas molili svoje molitve. Predstojnik jih je blagoslovil, potem so pa zapustili cerkev za vselej. Njih molitev je bila zadnja v njej. Vsak je še obiskal svoj grob, kjer je menil najti mirú in pokoja, zdaj pa mora v dalnji svet, pregnan, zapuščen. Potem so šli, dva pa dva. Ničesa niso vzeli sabo, kakor obleko na sebi in palico in molek. Šli se in solze točili in mi ž njimi. Žene in otroci so na ves glas plakali, in mi možje smo tudi solze brisali in zraven kleli oblasti, ki nam tergajo take dobrotnike izmed nas. Ker nikdo novih posestnikov ni skerbel za popravo, sta se streha in strop vderla in zdaj vidita razvalino.“

Tako je ded unukoma po versti vse razkazal in dopovedal. Kazal je jima gore, kako se imenujejo, gradove, cerkve, mesta tergove in znameniteje stvari. Vedel je vse, kajti v tolikih letih si je bil nabral mnogo znanosti. Otroka bi ga bila rada poslušala cele tedne, „pa,“ je rekla Anica tretji dan, „mama so rekli, da nama pridejo danes naproti, morava se toraj napotiti proti domu.“

Ded je napolnil jerbašček, kakor je vedel in znal, da bo ugodil svojej hčeri. Bilo je kmalo v jerbaščku žlahtnega grozdja in sadja, dragega semena za vert in za njive. Spodej v koticu pa je bil v papir zavit srebern pas z zlato verižico, za vnuka pa po en zlat in perstan. Vse je starec zopet pokrtil s svilnim robcem.

Prej ko odidejo iz hiše, prekriža ded unuka z blagoslovljeno vodo, ki je bila shranjena v posodici zraven podvoja.

„Nekaj časa vaju spremim, ljubčka,“ reče starec z ginljivim glasom ter vzame jerbašček v roko. „V božjem imenu!“ Vsem je tesno pri sercu. Sultan je bil vedno pred njimi, zdaj stopa zadnji iz hiše, pačasi, klaverno, ko da bi hotel reči: Dobri ljudje, ostanimo še tukaj!

Na kraju sadunosnika pri lipi ded obstoji in z mokrim očesom gleda lepa unučka. Zdi se starcu, da ju več videl ne bode, ne more se te misli ogniti. Mnogokrat ju je že spremljal do lipe in vesel gledal za njima, dokler se nista skrila njegovim starim očem; danes mu je težko pri sercu in sili solzo nazaj.

„Bog vaji spremljaj, ljuba otročiča, po vseh potih!“ Dalje ni mogel starec govoriti. Vsakega vzame v naročje in poljubi nežno cvetoče lice in njegova solza se

meša sè solzico unukov. Kakor od skrivne moči primorana padeta Anica in Ivan pred dedom na kolena. In starček položi svoji roki na mladi glavi in pozdignivši oči proti nebesom moli dolgo, tiho. Včasih se čuje izdih vroče njegove molitve. Končavši še prekriža oba in na roko mu sipleta biserne solze. „Tako hodita v božjem imenu,“ reče ded in dene jerbašček Anici na roko. „Serčno mi pozdravita mamico, pa jej recita, naj pride kmalo k meni. Vesta, ne zabita, mamica naj pridejo kmalo k meni.“

Otroka, ki sta že stopala navzdol, se še ozreta po dedu nazaj in z glavo pokimata; saj nista besedice ziniti mogla od samih solz. Pervokrat je, da plakata ločeca se od deda. Ko sta prišla na cesto do voza — ded je dal napreči — posadi ju hlapec gori, in preskerbi jerbašček. Pogledata še k lipi. Dedec še tam v zlatem solncu stoji in gleda doli na nju ter z roko miga. Dalje in dalje dirja voz in zdajci se bode skrila dedova hiša in drevje in lipa. Še en pogled! Aj! Aj! Ko da bi bil okamnel, še vedno mirno pri lipi stoji in gleda za vozom, ki mu odpelje ljubčka izpred oči. Zginil je voz in unuka, pa starec še le ostane in dolgo še gleda po belej cesti, po kateri sta se odpeljala otroka njegove edine hčere. Dà, le njo, njo še videti in potem z Bogom svet! —

O tem času ni bilo mogoče od doma, dedu ne, pa tudi njegovej hčeri ne. Za tergatvo se množé druga dela pri hiši in na polji. Kedar pride vseh svetnikov dan, bo mati zopet vzela Anico in Ivana, ter se napatila k dedu.

Pride vseh svetnikov dan; Anica in Ivan pridereta v materino izbo dobrega jutra jej vošit. Kaj je to? Mamica sedi pri mizici in nje solze padajo v pismo pred-njo ležeče, Kaj pa plakaš dobra mila mamica?

Posel je bil prišel zjutraj od dedovega doma. Starčka so našli prošlo jutro mertvega v postelji; nebeški smehljaj mu je igral na obrazu. Zraven postelje na mizici je bilo pismo na hčer, ktero je pisal, preden se je podal k večnemu počitku. V njem sporoča starec: „Blagoslov božji bodi s teboj in z mojima unukoma. Bodi zdrava, draga mi hčer!“ —

Leta urno tekó! Odkar je ded umerl, se njegova hči ni dala utolažiti več. Da bi ga vendar še bila obiskala, saj je tako naročal! Šla je za njim in teta pri jezeru je prevzela skerb za osamljena otroka, za Anico in Ivana.

Ivan se je podal v šole, kjer je našel Krasnikovega Lovreta, ki mu je bil zanaprej najboljši prijatelj. Ni dolgo, kar so nekega lepega spomladanskega dne v domoljubnem kraju obhajali zvezo dveh si udanih serc: Anice in Krasnikovega Lovreta.

Venec domačih rož.

(Zložil * * *)

Na poti.

3.

„Kedaj pa verneš se moj sin,
Menda ne ločiš se za vsikdar?
Če več nazaj ne prideš nikdar,
Umerjem serčnih bolečin!“

„Oh mati, mati pač ne vém,
Da vernem se, ni nemogoče;
Želim in želel bodem vroče,
Da k svojim pridem še ljudém.“

Priserčna, zlata mati vi,
Besede vaše sladkomile,
V življenji bodo me vodile,
Ostale v serci večne dni.

Zató, oj mati, mi solzá,
Solzá prebridkih ne točite,
Besedam mojim verjemíte,
Ki mi gredó iz dnà sercá.

Podajte svojo mi rokó,
Ker tukaj že je čas odhoda,
Po sveti kliče me osoda, —
Za goro tam je zé svetló.

Na serci materinim zdaj
V slovó sercé mi sinu bije,
In prej ko solnce sém prisije,
Za mano že bo rojstni kraj.

4.

Na pot prijazno solnce sije,
In travnik v rósi je bliščéč,
Nad mano se škerjanec vije
Sladkó mi kvišku zvergoleč.

Pred mano pa brencí čebela,
Iz rože sreba méd sladák
In slednja stvar je že vesela,
Ker čuti zdaj pomladni zrak.

A tudi v meni sladke čuti
Budé se, kakor vse na dan;
Ko da bi nesle me peruti,
Hitim po poti v kraj neznan.

5.

Po poti hodim tih in sam,
Nikdó ne praša: kod in kam?

Ljudém neznan sem tujec jaz,
Neznan je meni njih obraz.

Pa komu tó je tudi mar,
Saj sam sem zá-se gospodar.

Ko bi pa spet jih obiskal,
Gotovo vsak bi me poznal.

Nikdó me tukaj ne pozná,
Besedo vendar vsak mi dá.

Naprej, naprej, dokler je dan,
Da prej bo pot in trud končan!

Materinska moč.

(Spisal A. Umek.)

Ničesa ni na zemlji, da bi imelo večo moč do čloz veškega serca, kakor jo ima mati do otroka. Saj pa tudi mi serčniše zveze na svetu, kakor je ljubezen med materjo in otrokom. Zató pa, kar mati vsadí v otroško serce, ostane vekomaj v njem, da-si tudi ga včasih obhajajo in motijo hude hude strasti. Koliko pa sploh matere premoreje pri otrocih, kaže vsakdanje življenje, pa tudi vesoljna zgodovina. Iz le-té nate ta-le izgled.

Rimec Marcij Korijolan se je bil sperl z ljudstvom, ker ni mogel doseči konzulata, t. j. najviše častne stopnje v deržavi. Bil je Korijolan ošaben plemenitaž, ljudstvu pa ni privošil, da bi imelo pravico pošiljati svoje može v deržavni zbor. Nekdaj ob času hude lakote nasvetuje, naj vlada žita, iz Sicilije napeljanega, nikar prej ne razdeli ljudém, dokler se ne odpovedó zastopništvu v zboru. Ali ljudstvo brani z vso močjo staro pravico in Korijolan mora iz Rima. Pride v drugo deželo, tam pa dobi toliko vojno, da ž njo mahne proti Rimu. Na poti se mu vda mesto za mestom. Že je pred Rimom, in v grozi trepečejo vsi Rimljanje, ker kmalo imajo čutiti maščevanje razžaljenega prognanca. V tej hudi stiski ni nikakoršne pomoči, nekaj ur še, in serditež mahne po nesrečnih Rimcih.

Ali čujte, izšlo se je drugače. Med strahom in trepetom vsega mesta gre Korijolanova mati sinu naproti, ž njo njegova žena. Prosite ga pred mestom tako milo in tako dolgo, da pustí Rim v miru. — Ena

najhujših strasti je gotovo maščevanje; Korijolan bi bil razun tega pridobil ves Rim. Ali česar bi vse mesto ne bilo ubranilo, česar ne bi bila dosegla vsa tedanja vojna sila v deželi: dosegla je — njegova mati.

Potniške drobtine.

(Spisuje L. Ferčnik.)

Nobena okolica se nima ponašati s tolikimi gradovi kakor št. viška; že to nam pričuje, da je moralo to mestice nekdanj biti slavnije in nekako središče slave, krog kterega so se naselili po slavi hrepeneči mogočnjaki.

Gradovi Hungerbrunn, Taggenbrunn, Karlsberg, Nussberg, Frauenstein, Krajg, Ostrovica obdajajo Št. Vid, nekdanje glavno mesto Koroškega in sedež koroških vojvodov, kakor so straže razpostavljene krog vojaškega taborja. Ti gradovi, silni še v razvalinah, so priče silnih, pogostoma okrutnih gospodarjev, ki so z žuljmi svojih podložnih zidali si terdnjave večidel zoper svoje lastne podložne. Ko je Št. Vidu zatonilo solnce sreče in slave, zatonila je tudi slava bližnjim gradovom in njihovim lastnikom. Iz visokih hribov in terdnih gradov so morali zlesti v nižave; in zdaj morajo živeti, kakor živi ostalo ljudstvo.

Od vse nekdanje slave Št Vidu ni ostalo drugega nego njegovi sloveči jesenski semenji. Tu se našene nenavadno veliko živine, govedine in konj, tu se nabere kupcev celó iz zunanjih dežel; tu imajo pa takrat shod vsi dalnji in bližnji rokovnjači, igralci, goljuči, in vsa soderga, da je treba človeku na svoje žepe biti opaznemu. Na št. viškem kolodvoru se seznanim z nekim profesorjem iz Monakovega, s katerim se potem vozim do večera.

Od Št. Vida se zavije železnica na desno v stransko dolino pod visoko Ostrovico in h Kerki. Od daleč se ti sveti cerkvice na Št. Magdalenski gori, od koder se nam ponuja rajsk veličasten razgled. Tudi s to goro in cerkvico se mi strinja spomin iz dijaških let. Pred letom 1848 so dijaki viših šol vsako leto na Kres napravljali ogenj. Ker je bila ta šega zavoljo pomanjkanja osmošolcev nektera leta že opuščena, smo jo hotli spet oživeti. Celo zimo smo marljivo nabirali doneskov za ogenj na kresni večer. A kam bi se podali? Odločimo se za Št. Magdalensko goro, da bi Celovec in Št. Vid občudovala naš velikanski kres. V Celovcu nakupimo vedro vina, dve vedri piva, k temu napečejo matere še kruha in pečenk, sini bolj premožnih hiš pa naprosijo nekaj steklenic izvrstneje kapljice in tako prevedeni se odpeljemo popoldne pred kresom proti Otmanjam. Ondi ostaneta naša voza. Vino, pivo, mesovje in kar je bilo drugega naložimo na kmečki voz, četiri grejo za stražo z vozom, drugi jo pa krenemo na ravnost proti verhu Št. Magdalenskemu. Vse je šlo dobro, a mi, ki smo peš hodili, smo bili kajsi prej na verhu kakor voz z živežem. — V mraku se le pripelje se živež, a za vozom pride še druga nepovabljen družba. Tedanji kaplan Otmanjski je v procesiji pripeljal ves mladi svet iz okolice. Dokler se mi trudimo z napravljanjem ognja, se fantje zberejo krog voza, in začnejo vino in pivo nepovabljeni tako serkati, da smo bili kmalu na suhem.

Pa to še ni bilo najhuje. Nekteri mestni sinčki so se jeli prijazniti kmečkim leptoticam. Dokler je teklo pivo in vino, so bili kmečki fantje sama toleranca, — a vsi drugi so postali, ko so se vedre izpraznile. Začeli so nam nagajati in razvnela bi se bila praska, ako bi

se ne bili po nasvetu mirnejših in pametnejših dijakov nazaj pomaknili v terdnjavo ondotne mežnarije. Protila je nam nevarnost še od druge strani. Oskerbnik ostrovske grajšine je poslal kerdelo svojih bričev in hlapcev na stražo, da bi mi ne vzeli ali poškodovali kaj od posekanega lesovja; a njegova previdnost in skerb je bila prazna. Drugi dan se vernemo v mesto in zvemo, da nihče ni videl umetalnega kresa, zrak je bil poln soparja, zato-rej je bilo vse naše prizadetje zastoj. Po tem improviziranem izletu nazaj v minulost in gori na Št. Magdalensko goro vernimo se nazaj k vlaku, ki je med tem prisopihal do Launsdorfa in obstal pod visoko Ostrovico.

Gotovo je ta grad že zaradi svoje lege na skalni piramidi, še več pa, ker je zdaj na novo popravljen, imeniten kinč ne le deželici koroški, temuč celi Avstriji. Moj tovarš, profesor iz Monakovega, sicer malobeseden, se vendar pri ogledu močno navduši in izklikne: to je krasen grad! Le enkrat sem bil gori v gradu, a takrat še ni bil tako popravljen. Kazal nam je grajšinski čuvaj nekaj srednjoveškega orožja: oklep, železnih srajc, čelad, nogovic, rokovic, kopja, sulic; ali so jih pa rabili tamošnji vitezi, tega nas ni mogel prepričati. Znana je povest o železni devici, kateri so izročevali nesrečne obsojence, da jih je pritisnila na svoja z noži nasajena persa in v tem objemku jih umorila. Znana bo tudi pravljica o oblegi te terdnjave po tirolski kneginji Margareti Mavltašinji. Že več mescev je oblegala Mavltašinja to osamljeno terdnjavo; z naskokom je ni bilo vzeti. Obleganim pa je jelo primanjkovati živeža; a tega niso smeli razodeti sovražnim četam. Po zvijači jih odpravijo izpod grada in s tem se rešijo lakote in podaje. Le enega bika so imeli za živež in dva birnja žita. Da bi sovražne čete oslepili, zbadajo bika z razbeljenimi ostmi, da se je rjovenje daleč na široko razlegalo; oblegovalci pa so mislili, Bog ve, koliko imajo še živine za klati. Potem zakoljejo junca, ga oderejo in kožo z žitom napolnjeno čez skale oblegovalcem veržejo, češ da imajo žita še zadosti. Prekanjeni po tej zvijači poberejo Mavltašini vojšaki šila in kopita in popustijo oblego grada, pred odhodom pa s čeladami nanosijo kupce persti, Mavltašini hrib. — Ta povest je dala enemu mojih sošolcev, vnetemu častilcu Talije, predmet za dramatičen umotvor, ki pa k sreči človeške omike ni prišel na oder Talijinega svetišča.

Pri Launsdorfu se loči stranska čerta železničina od glavne Rudolfove čerte: prva gre za Kerko v Gorčisko dolinico in potem poleg Gorčice proti severu memo najbolj slovečih železorudnih jam do Hitenberga; glavna čerta pa pririje po ozke dolinici ob Kerki na plodno, obširno Grobniško polje. V ozki dolini ob Kerki so fužine v Pelingi, lastnina kerških korarjev, zgorej pa na pogozdenem hribu vidiš grad Mannsberg, dobro ohranjen in tudi njihova lastnina. Rodovitnost Grobniškega polja je znana in sloveča; ne manj znana je ošabnost ondotnih prebivalcev, da je pri sosedih obveljala prislovica: surov ali ošaben kakor Grobno-poljčan. Nisem imel še prilike prepričati se o istini ali neresnici te prislovice, ker nisem imel še opraviti z ondotnimi prebivalci; to pa sprevidim, da ima surovost vzrok v tamošnjih razmerah. Na Grobniškem polji ni videti mnogo vasi, ker so velika, obširna posestva, nektera po 100 in še čez oralov merijo. Vsako leto stopijo tje v službo hlapci in deklet iz vseh slovenskih pokrajin, ker ond nima dosti domačih delalnih moči. Za te reveže se v duševnem oziru prav nič ne stori; nimajo keršanskega nauka, nimajo gospodarjev ali gospodinj, da bi jih nadzorovali, nimajo lepih zgledov, a vsak dan slišijo pohujšljivih pogovorov, vidijo

najslabejih izgledov, kmalu ugasne slednja iskrica sramožljivosti in spodobnosti: med volkovi postanejo volki.

To ne govorim iz svoje skušnje, ker ondi nikoli nisem bival, slišal sem le praviti od drugih, katerim so razmere bile dobro znane. In ravno zdaj, ko sem se peljal čez to polje, je neki gospod tožil: „slovenski posli so prva leta pridni in zadovoljni, poznej so pa za nič.“ Vzrok temu pohujšanju sem mu pa jaz pridél, rekoč: „to je prav verjetno, ker se ondi spridijo.“ Večkrat mi je že prišlo na misel, da to preseljevanje slovenskih poslov v nemške kraje je nevarna spodtika moralnosti; ravno to poterja ljudska prislovica: „Na Nemce po bremce.“ — Slovenci dajemo Nemcem delalnih moči, plačujemo pa tudi za nje kervni davek. Ker so v teh straneh velika posestva, torej ti kraji oziroma manj obljudjeni, nego slovenske strani, — primeri le Kranjsko z 450.000 proti Koroški z 350.000 prebivalci na skoraj enakem prostoru, — veliki posestniki pa svoje sinove ložej oprostijo vojaščine, kakor manji, je očevidno, da Slovenci za enako obširna zemljišča dajemo več vojsakov, nego Nemci; pri vsem tem imamo še pri vojaki manj narodnih pravic nego Nemci.

V naglem teku smo derdrali čez polja, ravna kakor miza, bolj nizko hribovje loči ga od Gorčiške dolnice, nad katero se do 6000' visoko vzdiguje dolga in raztegnjena Svinjska planina. Na znožji hribovja stoji farna cerkev Št. Martinska, malo dalej proti severu na hribu farna cerkev in vas Nemška Kapla, iznad skalnega hriba gleda terg Staridvor, ob Kerki pa stojé fužine, plavži in druga poslopja grofa Gustava Eggerja v Trebijah.

V Staridvor me sreča ni zanesla, zatorej ljubi bralec! ti ne vem povedati, kakošen je razgled iz te višine; po legi gre soditi, da je gotovo prav zanimiv, da romantičen. Na znožju se razprostira bogato Grobniško polje, posebno ko plenja zlata pšenica, v sinji daljavi proti jugu pa se vidijo sive škerbine apnenskih Karavank.

A toliko estetičnega čutja vendar ne prisojam pervim ustanoviteljem gradú in terga starodvorskega. Povod temu zidovju je gotovo bil le prozaičen, če še ne manj. — Vprašaj jastroba, zakaj najraje gnjezdi v skalovji. Če bi bil odkritoserčen in bi mogel govoriti, bi ti dal odgovor: zato, da bi bil sam pri miru in druge ložej uznemirjal. Staridvor je bil središče bogatih železnih rud in jam. Pod tem hribom in čez Grobniško polje so tekali poti, po katerih so prevažali surovo železo za dalnje izdelovanje. Tu je bilo pravo, kakor od Boga odkazano mesto, kjer se je moglo prežiti na voznike in pobirati cestnino in mute; tú je postal terg, kamor so ubogi rudarji svoje železo na herbtu nosili prodajat in so ga nakopovali fužinarji in tergovci. Sedanji Staridvorčani od te kupčije nič več ne vedó; njih nekdanje bogastvo se je preselilo v nižavo h Kerki, kjer stanuje eden najbogatejših rudarjev in grajšakov grof Gustav Egger. Njegove plavilnice v Trebijah so pa tudi najizverstneje in rude najizbornejše, ker imajo 50—55% železa v sebi in so blize. Le kurjava se je dovažala celó iz zgornjega Koroškega po Dravi do Homberskega mosta, odtod po vozovih v Trebije.

Za Trebijami se vije železnica po ozki soteski; na desni ostane Knapičev grad in pristava Tešljaves. Tudi zibelka Knapičev je tekla na Slovenskem, kakor od marsikterega drugega, ki zdaj Slovence zaničuje. Slišal sem iz ust rajnega celovškega advokata tega imena, da je bil njih oče grajšinski oskerbnik na gradu Soneškem v Junski dolini.

Na levi ostanejo Medvode, grad kerških škofov.

Medvode se imenujejo, ker se tu stakate Motnica in Kerka. Cerkevica na hribu nad gradom in nad cesto je farna cerkev v Hohenfeldu. Prav blizo železnice je plavilnica Hirt. Od Medvod se zavije po kerški dolini proti zapadu. V tej dolini najdeš Strasburg in Gurk, zadnji kraj od Slovencev sv. Hema imenovan. Za Hirtom se Motniška dolina razširja in je najširja v breški okolici. Na levi in desni se ti prikažejo spet cerkve na hribih. Kakor so razderti gradovi v št. viškem okrogu znamenja, da je bil Št. Vid svoje dni sedež svetnih oblastnikov, tako so cerkve v breški okolici priče, da so v Brežah stanovali nekdanji duhovni oblastniki, namestniki solnograških nadškofov in vladarjev.

V ožgled Brež se vlak nekoliko minut pomudi. Tú imamo priložnost stopiti na kolodvor in ogledovati od daleč častitljivo mesto, katero ima svojo slavno zgodovino in razvaline treh gradov na treh hribih ob znožji še višega gorovja. Svojo imenitnost si je pridobilo to mesto nekaj od svoje ugodne lege ob veliki cesti, ktera je vodila od Dunaja k morju, nekaj ker so stale v okolici najbolj sloveče rudne jame, nekaj tudi, ker so tu imeli solnograški nadškofi svoje namestnike in oskerbnike. Vojvodje, knezi, zlahtniki so imeli tu svoje sijajne veselice, svoje shode, svoje turnirje, a tudi hude praske in kervave boje, pri katerih je mesto in z njim prebivalci mnogo prestali. Kedar koli so se kaj sperli koroški vojvodi s solnograškim škofom, tje pod Breže so hodili skušat svoje moči. Vicedomi solnograški so se zataborili v svojih gradovih na stermem skalovji, mesto je pa zadel prvi naval; ker so si morale sovražne čete najpred mesta prilastiti, predenj so mogle kaj skušati zoper one gori v močnih taborih čepeče; kajti Breže so bile najmočnejša terdnjava solnograških nadškofov na Koroškem. 1275 pošlje česki kralj Otokar svoje čete zoper Breže, ker je solnograški nadškof stal na strani svojega nasprotnika Rudolfa Habsburškega; Milota Zaviški prodre s svojimi četami v mesto in ga razdene. Tudi kralj Matjaševi vojsaki, poklicani od naškofa Bernarda, pridejo in se vstanovijo v Brežah leta 1479, da so bili celih 11 let huda stiska mestu in okolici, ne manj huda, kakor Turki ob istem času južnim pokrajinam koroškim. Razvaline na zapadni strani mesta imajo ta-le imena: severnemu hribu se pravi Geiersberg, srednjemu Št. Peterška gora, južnemu Virgilska gora. Najobširniši je bil grad na Št. Peterski gori; to se še zdaj lahko vidi na obširnem in terdnem zidovju. Tu je bil grad in stanovanje solnograških nadškofov in njihovih namestnikov.

Na sedanjem prostem, ponižnem mesticu nikakor ne bi bil uganil njegovo nekdanjo važnost in zamožnost. A ljudje so bili nekdanj zadovoljnejši; kralji, knezi, velikaši so stanovali v takih priprostitih stanovališčih, da bi sedanje dni še za strežaje bila preslaba. — Breže so imele tudi svojo kovnico, v katerih so Solnogradčani kovali svoj denar. Podolgata cerkev na severni strani mestica je dominikanska cerkev, dozidana in blagosloljena l. 1251 in zraven samostan od očetov dominikanov popuščen, v novejših časih od dominikanskih nun spet obljuden. V cerkvi pod prižnico se bere v tla vsekan napis: „Hic stabat Thomas ab Aquin.“ Ta izverstni in sloveči cerkveni učenik je nekaj mesecev prebival v ondotnem samostanu. V št. viškem predmestju je cerkev nemškega reda, v mestu pa še farna cerkev sv. Jerneja.

Ne čudi se dragi čitatelj! da sem se toliko mudil pri popisovanju tega mesta. Do starin sem imel vselej nekako spoštovanje, zlasti do starih, nekdanj imenitnih krajev. Ševeda tebi ne bi mogel toliko povedati od tega mesta, če bi ga bil le enkrat memogrede in po že-

leznici se peljaje videl. Bil sem v mesticu že parkrat in še večkrat in mnogo sem bral iz njegove zgodovine; zato sem ga zdaj na kolodvoru stojé gledal prav spoštljivo tako dolgo, dokler se ni dalo znamenje za odpotovanje.

(Dalje prihodnjič.)

Azijska kolera.

(Spisal dr. —ž.—)

(Dalje.)

Ob času vojske l. 1866 je kolero širila pruska armada po našem cesarstvu, od ktere so jo tudi nekteri oddelki naših vojakov prejeli. Po vojakih je bila tega leta v naše slovenske kraje prinešena. Kakor bi ne bila našla rodovitnih tal, ni se nikjer v obširno epidemijo razvila, samo Terst, vojaško granico in nektera mesta na Ogerskem je bolj hudo prijela. Leta 1867 pa je razsajala v našem cesarstvu, posebno v Terstu, po Dalmaciji in v brodskem polku vojaške granice. V poslednjem polku je v dveh letih čez štiri sto ljudi pomorila, v vasi po imenu Andrijevce je celó meseca decembra in januarja svoje žertve tirjala. Leta 1868 in 1869 ja bila bolj tiha in se le tu ali tam na Ogerskem, posebno pa na Ruskem kazala v malih epidemijah. Naenkrat začne pred dvemi letmi po mestih ob azovskem in črnem morju na Ruskem grozovitna postajati in se čedalje bolj prostirati. Jeli bila na novo prinešena ali se izvila iz prejšnjih njenih ostankov, ni še gotovo: zadnje se meni zdi najverjetnejše. Minulega leta je celo Rusko poplavila, prišla poleti na Prusko, kjer je posebno v mestih že v začetku imenovanih okrutno divjala. Proti koncu leta 1871 je prešla tudi meje našega cesarstva in še dan danes mori po nekterih vaséh v Galiciji. Pokazala se je tudi že v mestu Berolinu, in celó v Londonu, pa takrat se tam ni posebno razširila. Proti koncu minulega leta se je privlekla tudi na evropsko Turško, kjer v Carigradu, Saloniku in po drugih mestih hudo davi in celó po zimi dalej napreduje. Tretji naval le-té strašne morije v Evropi toraj ni še pri kraju, ona žuga nam od dveh strani v naše kraje pridreti.

Iz tega kratkega opisa njenih poti po svetu je razvidno, da je kolera sedanjih časov jedna najhujših nalezljivih bolezní, da je prava neusmiljena morilka, morebiti hujša kakor prejšnjih časov ona nalezljiva bolezen, po slovenski navadno kuga imenovana. To stoji gotovo, da se ne vé o nobenej drugej bolezni, ki bi bila nosila svojo smertonosno kosó v takej obširnosti po celem svetu od gorečega solnca podravnikovih dežel gor do ledenega morja po celej Aziji, Evropi in Ameriki, tudi Afriki in otokom tibega morja neprizanašaje. Kolera je postala strah in trepet celega človeškega rodú in je prava svetovna kuga ali morija.

Poglejmo sedaj natanjko, kako da se širi in postopa od enega kraja v drugi, iz ene dežele v drugo. Gledé tega nas učé neštevilne skušnje, da kolera v naših krajih ni domá, njena pot iz Indije stoji nad vsako sumnjo. Kjerkoli se je kakor razširjena morija pokazala, se je dalo povsod točno zaslediti, da je bila iz popred okuženih v zdravi kraj prinešena ali pa tam nastala, kjer je leto popred morila in nokoliko svojih bitnih zastankov pustila. Vse njene morije se dajó pri natančnem preiskavanju kakor po kakej niti med seboj zve-

zane razodeti in tje do njene prvotne izlege v Gangeso-
vem deltu slediti.

V naših evropskih zemljah se azijska kolera nikdar sama od sebe ni izlegla in razvila, to poterdujejo vsa ostra opazovanja in natančne skušnje. Dalej je gotovo, da je v Evropi popred ni bilo, ampak se prvokrat pokazala še le leta 1830, kakor sem omenil, na Ruskem, kamur je bila iz Perzije prinešena. Vsaki bi smel po pravici vprašati, zakaj je popred ni bilo, če bi se zamogla tudi na evropskih tleh prvotno razviti; gotovo bi jej ne bilo manjkalo priložnosti k svojemu razvitju že sto in stoletij sém. Popred omenjena kolera nostras ali evropska se tukaj ne sme v misel jemati, ker ni nikoli nalezljiva in sploh bitno različna od indijske morije. Gotovo je tedaj, da ni rojena na naših tleh, ampak je pri nas ptujka, v naše kraje še le po človeškem občenju prinešena. Jaz sem leta 1867 kakor ud zdravotne komisije v brodskem polku pri vseh od kolere obiskanih vaseh na drobno in prepričalno dozvedeti mogel, kakó je dobila ena vas od druge to morijo, ktera je bila leta 1866 po čertem batalijonu v te kraje prinešena ter zimovala v velikej vasi „Andrijevce“ in v okolici. Potovaje po svojih dolžnostih najdem enkrat v okuženej hiši v Andrijevcih, čeravno je bilo ostro prepovedano, gosté, moža in ženo, iz zdravega sela Perkovce. Svest da ta dva gotovo neseta kolero na svoj dom v Perkovce seboj, ne daleč od prejšnjega sela, stoječe v mokrotnej nižavi, jim prepovem verniti se sedaj domú. In glej, mož in žena zbolita že drugi dan na kolero in eden tudi na njej umerje. Kaka nesreča bi zadela ono vas, ki je ves čas zdrava ostala, sam Bog vé, če bi bila smela ona dva nesrečnika nazaj na svoj dom.

V selo Stara Topolja, kjer je tega leta od vseh okuženih vasi najbolj divjala, bila je prinešena po starej babici, ki je v okuženej vasi svojim sorodnikom v koleroi stregla in nekaj nasnažnega perila po rajnih pode-
dovala. Domú gredé s svojo okuženo culico dojide svojega sosedá z vozom, kteri jo seboj peljá: siromak ni vedel, da vozi grozovitno smert pod svojo streho. Drugi dan zbolita oba, vsaki v svojej hiši, na najstrašnejši način neusmiljene morilke. Mož umerje, stara babica pa ozdravi. Široto so vaščani potem preganjali, dolžeči jo velike nesreče, ktera je po njej celo vas zadela. Selo Gornja Verba dobi kolero po zakonskem paru, ki je bil obiskat svojo hčer, vdano v drugem selu, kjer je kolera gospodovala. Le ta hčer je na kolero umerla in otožen oče in mati sta prišedši domú sama zbolela in tudi umerla. V njih hiši je potem še petero ljudi na kolero zbolelo in pet od sedem umerlo. In v vsakej vasi, v kterej je kolera divjala, se je dala prenešenost od drugod jasno kakor svitlo solnce dokazati.

Pa tudi v selu samem ni biló težko razodeti, kako je hiša za hišo morijo pod streho dobila. Takih in podobnih skušenj najdem na obilno zapisanih v spisih o koleroi in njenem širjenju. Po velikih mestih je seveda vse to težko dokazati, tam stoji hiša tik hiše, prebivalci stojé mnogoverstno med seboj v dotiki, kar se ne pusti tako lahko slediti in razodeti, pa tudi tam se v začetku lahko opazuje, kedaj in kako je seme morije bilo utrošeno, kedaj prinešeno v kako bolnišnico, kaserno, samostan, sploh v zavod, kjer veliko ljudi pod eno streho živi.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini.

(Zložil A. Bezenšek.)

V duhu hodim po livadi,
Kjer sem nekdanj cvetke bral,
Kjer s tovarši se igral,
In ob toplih dneh v spomladi
Brez skerbi skakljaj.

Nisem vedel te ceniti,
Oj predraga ti mladost!
Oj življenja ti sladkost!
V tebi so zakladi skriti,
Ki imajo vso vrednost.

Časov vedno se spominjam,
Ki so naglo tekli mi,
Kakor ure čas hiti;
Bridke solze večkrat vtrinjam,
Ker o njih več sluha ni.

Zdaj pa ko mi je minila
Polovica krasnih dni,
In življenja slad greni
Mi osoda oh — nemila,
Za me več veselja ni.

Smešnice.

* Kupčevalec, ki je s svojim osličkom raznoverstno robo po svetu prenašal, je imel navado, da je sam s sebo rad na glas govoril. Necega dne, ko je z osličkom vred proti mestu korakal, je solnce jako pripekalo in začelo ga je hudo žejati. Zraven ceste je stalo drevo polno rudečih črešenj, s katerimi bi si bil rad žejo ogasil. Ali kako jih doseči? veje so bile precej visoke in lestvice ni imel. Možak ni dolgo premišljeval. Postavil je oslička v senco pod drevo, kjer se je prav dobro počutil, stopil mu je na herbet in začel je črešnje zobati. Zraven tega je občudoval potepeljivost svoje živalce in rekel je po svojej navadi prav na glas: „Pač čudno bi se mi godilo, ko bi sedaj kdo mojemu oslu rekel: hi! hi!“ V tem trenutku se je že osel na povelje svojega gospoda v tek spustil in ta je ležal v germovji.

* Nek gospod najde svojega vertnarja pod košatim drevesom v senci ležečega, akoravno je bilo mnogo opraviti. Razdražen zakriči gospod: „Lenuh! ti nisi vreden, da te solnce obseva.“ „Zarad tega sem v senco legel,“ odgovori na to vertnar.

* Španskemu kralju Filipu se je nek človek za stotnika ponudil. Ko ga kralj po njegovih vednostih praša, se hvali posebno sè svojo spretnostjo v streljanji in terdi, da vsacega ptiča v teku zadene. Na to odgovori kralj: „Ako družega ne znate, vas sedaj ne potrebujem. Ako se pa kedaj prigodi, da se boj s ptiči vname, hočem vas za generala postaviti.“

Zastavice.

5. Kaj je prazno in napolnjeno enako težko?
6. Na mizo, pri kateri sedi pet gostov, pride pet jajec. Vsak gost dobi eno jajce, pa vendar mora eno še v skledi ostati, kako je to mogoče?
7. Kterim ljudem svinje največ dobička veržejo?

Uganjka zastavic v 1. listu:

1. Tele — vol; 2. kočijaž; 3. sviloprejka; 4. konji.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Deržavni zbor na Dunaji se je zadnji čas pomnožil tudi s kranjskimi poslanci razun dr. Zarnika. Akoravno so bili Kranjci o začetku sklenili, da ne pojdejo v deržavni zbor, kjer ustavoverna stranka zvonec nosi, odstopili so poznej od svojega prvega sklepa zarad tega, ker so vsi deržavni poslanci družih dežel razun Čehov šli na Dunaj. Gosposka in poslanska zbornica ste odgovorili na prestolni govor z adresi, kateri ste si skoraj enaki in izrekate zaupnico in podporo sedanji vladi in grajate prejšnje ministerstvo. Pri adresinej debati je Poljak Czerkawsky prav tehtno govoril proti adresi, posebno proti točki, ki zahteva, naj se poljska resolucija reši z neposrednimi volitvami vred. Poljaki namreč nečejo nič slišati o neposrednih volitvah in tirjajo, naj se njih resolucija sama za-se reši. Proti adresi je govoril tudi Tirolec Greuter in ustavovernim centralistom marsiktero grenko povedal. Seveda pri tej stranki najboljši ugovori nič ne izdajo, oni dajo samo to veljati, kar je njim ljubo in drago. Konečno je bila adresa nespremenjena sprejeta z 90 proti 50 glasovi. Proti adresi so glasovali Poljaki, Tirolci, Dalmatinci in Slovenci. Vlada sama ni prav zadovoljna s to adresi, posebno tirjatev neposrednih volitev ni jej kaj po volji. Ona se namreč boji, da bi Poljaki deržavnemu zboru herbet ne obrnili in s tem cel deržavni zbor ne razrušili. Tudi nekteri dunajski ustavoverni časniki se jezijo nad Herbstom, ki je adreso skoval in z nje Poljake v nasprotni tabor spravil. Nekteri slutijo celó novo krizo. In strah ustavovercev je res opravičen. Kakor hitro Poljaki Dunaj zapustijo, gredó z njimi tudi Tirolci, Dalmatinci in Slovenci, samih ustavovercev je pa premalo, da bi mogli zborovati.

Za cislajtanskega finančnega ministra je imenovan do-sedanji namestnik v Terstu baron de Pretis, Holzgethan pa, ki je do sedaj začasno to službo opravljal, je postal vkupen finančni minister t. j. za celo avstrijsko državo vkupaj. Pretis ustavovercem ni nič kaj po godu in se nad vlado jezijo, zakaj njim ta ni prej naznanila, koga bo Nj. Vel. cesar na izpraznjeni ministerski stol posadil. Res čudni ti ljudje! Prevzetnost je velika.

Hervaški zbor je bil res 15. t. m. odpert. Upali smo, da se bodo naši bratje Hervati z ogersko vlado porazumeli in pogodili. Osupnilo je nas torej najnovejše naznanilo, da je hervaški zbor zopet razpuščen in da so nove volitve razpisane. Pravi vzrok nenadnega razpuščenja še ni znan. Pravi se, da je to zakrivila izjava narodnih poslancev 20. septembra lanskega leta.

Na Českem se časopisi pridno konfiscirajo. Govori se, da bo vlada zdaj tudi pričela z odstavljanjem tistih viših uradnikov, ki s češkim narodom derže.

Zunanje deržave. Pruski cesar je odpustil ministra za uk in bogočastje Mühler-ja, ki je bil že deset let minister. Nemci so ga napadali, ker jim je bil premalo „liberalen“ t. j. v šoli in cerkvi verstvo podpiral. Zdaj kamenje lučajo na njega, češ da je podpiral — slovanstvo med pruskimi Poljaki. — Iz Francoskega se čuje, da hoče predsednik republike, Thiers odstopiti in z njim cela sedanja vlada, ker zbornica noče davek dovoliti, kterega hoče vlada na sirovine t. j. sirove, neizdelane pridelke navdariti. — Na Španskem sledijo po zaroti proti kralju.

Razne novice.

Celovška čitalnica je na novo oživela! 7. t. m. smo imeli občni zbor, pri katerem smo po posebnem odseku predlagane spremembe društvenih pravil večidel enoglasno sprejeli in novi odbor volili. Voljeni možje so nam porok, da bo naše društvo krepko napredovalo. V malih dneh je naraslo število udov in že smo imeli 20. t. m. lično veselico, od katere smo se vsi nazoči težko ločili. Slišali smo od strani verlih pevcev krasne pesmi, med katerimi so nam najbolj dopadale: „Slovan“, „Strunam“, „Kje dom je moj“, „Serbska popotnica“ in samospjev „Sarafan.“ Gospod K. je deklamiral Prešernovega „povodnega moža“ tako živo, da so bili vsi nazoči močno navdušeni. Nadjamo se, da bomo tega skušenega govornika večkrat slišali. Govor gospoda M. „o namenu čitalnice“ je splošno dopadel. Po besedi se je pričela skupna zabava. Raznoverstne napitnice in mile pesmice so razveseljevale stari in mladi svet. Vse je bilo dobre volje in občna je bila želja, naj se vedno bolj okrepcava naše preljubo središče, mila nam čitalnica! —

Listov ima čitalnica dovelj (25 in sicer slovenskih, hervaških, českkih, serbskih in nemških), tako da vsaki ud dobi za svoje berilo, kar se mu zljubi; tudi knjižnica se od dne do dne pomnožuje. Zeleti bi le bilo, da bi udje bolj pogostoma zahajali v društveno bralnico.

Častiti gospodje domorodci, ki želé društveni napredek in hočejo čitalnici pristopiti, naj se oglasijo pri odboru v društvenih sobah v Rosbaherjevej hiši št. 93. — Vstopnina znaša 1 gld., mesečnina za posamezne ude 50 nkr. Zunanji redni ud plačuje 2 gld. na leto.

Slovensko učiteljsko društvo s sedežem v Ljubljani je izdalo sledeče vabilo: Učiteljsko društvo za Kranjsko je — ravna se po svojem načelu „v družbi je moč in napredek“ — v zadnjem občnem zboru v Ljubljani 27. sept. preteč. l. enoglasno sklenilo, da naj se učiteljsko društvo za Kranjsko spremeni v slovensko učiteljsko društvo, da naj se v ta namen prenaré društvena pravila in predlože v višje poterjenje. Slavna c. k. deželna vlada v Ljubljani je z določbo dne 17. nov. l. 1871, s št. 7901, ta pravila poterdila in z novim letom 1872 oživelo je novo slovensko učiteljsko društvo z namero: združevati vse slovenske ljudske učitelje na Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in Primorskem, da duševno in materijalno napredujejo in da se slovenske ljudske šole v teh pokrajinah vsestransko boljšajo.

Naravna postava je: „Kar je komur mar, to tudi ljubi, in kar ljubi to tudi žrtvuje.“ Nam slovenskim učiteljem mora biti naj bolj pri sercu domača šola in pedagogika; njo moramo tedaj živiti in ljubiti in po svoji dušni in djanski moči delati na prid domače šole in s tem za mili naš narod. Z druženiimi močmi moramo si tudi prisvojiti in braniti svoje pravice in stati v omiki in v vnanjih razmerah na enaki stopnji s svojimi tovarši drugih narodov. V to naj nam pomaga čvrsta moč v novi družbi! Bog daj!

Odbor sprejema nove ude. Vpisnine plača se 1 gld., in potem vsako leto 1 gld. doneska. — Odbor.

Zeleti bi bilo, da bi tudi slovenski učitelji na Koroškem v prav obilnem številu pristopili temu lepemu narodnemu zavodu.

Opis sveta posebno naše zemlje, tako bo ime knjižici, ktero bo izdal obče znani, neutrudljivi slovenski pisatelj gospod Iv. Godina-Verdelski v Terstu in ktera bo obsegla kratek, prav razumljiv poduk o marsikterih bolj važnih rečeh zadevajajočih vesoljni svet in posebno našo zemljo. Knjižici bo priložena primerna podoba zemlje. Da si jo vsaki prav lahko oskerbi, bo jej cena jako nizka, namreč

25 nkr. Kdor si želi knjižico naročiti, naj se oberne na gosp. pisatelja, ki stanuje v Svetinovi hiši št. 28 „Via Farnedo“ v Terstu.

Slovanski svet se imenuje list, ki je v Pragi začel izhajati v ruskem in českem jeziku. Prinašal bo politične, znanstvene, umetniške in narodno gospodarske članke iz vseh slovanskih zemelj. Geslo mu bo slovanska vzajemnost. Izhajal bo dvakrat na mesec v zvezkih 6 pol obsegajočih in veljal za celo leto 6 gld.

Strossmayer. Z radostjo naznanimo, da naša zadnja vest, ktero smo posneli po nekterih dunajskih časopisih, o boleznih prezvišenega škofa Str. ni resnica, ampak da je po zanesljivih virih zdrav in ga te dni pričakujejo v Zagrebu.

Matica slovenska v Ljubljani bo imela 15. februarja t. l. občni zbor, h kateremu vabi vse svoje ude.

Soča. S konfiskacijo časopisov se je pričelo tudi na Slovenskem. Dva lista Soče sta bila že konfiscirana, tretji številki se je še le posrečilo zagledati beli dan.

Dohodki za Janežičevo ustanovitev.

	Prenesek iz zadnjega lista l. 1871 gld.	819.16
503	Gosp. Fr. Verlič, župnik v Stranich . . .	—50
504	„ A. Pušl, župnik v Greifenburgu . . .	—50
505	„ Ant. Bezenšek, kaplan v Celji . . .	5.—
506	„ Aleksander Ličan v Sl. Bistrici . . .	2.—
507	„ Lovro Potočnik, župnik pri sv. Mariji v Pušcavi . . .	—50
	Vkup gld.	827.66

V Celovcu 20. januarja 1872.

O d b o r.

Darovi za Umekov spominek.

	Prenesek iz 24. lista l. l. gld.	145.30
75	Gosp. Jožef Jaklič, kaplan v Trebnji . . .	3.—
76	„ Franc Šveiger, „ „ „ . . .	1.—
77	„ Lav. Gorenjec, „ „ Slavini . . .	1.—
78	„ Dr. L. Vasič, okr. zdravnik v Trebnji . . .	—50
79	„ B. Smrečnik, župnik na Žihpoljah . . .	1.—
80	„ A. Pintar, župnik v Zalem Logu . . .	—20
81	„ L. Herg, župnik v Lembahu . . .	1.—
82	„ Ant. Božič, kurat v Otlici . . .	1.—
	Vkup gld.	154.—

V Celovcu 20. januarja 1872.

O d b o r.

Kurzi na Dunaji 23. januarja 1871.

Kreditne akcije	gld. 343.—	Nadavek na srebro	gld. 114.—
Národno posojilo	„ 72.90.	Napoleonori	„ 9.17

Listnica.

Besednikova: G. A. St. v Št. V. Naročnina za lansko leto je poravnana. — J. K. v N. M. Obžalujemo, da poslani povesti ne moremo porabiti. Osnova in izpeljava ste slabi, sicer pa povest kaže, da ste marljivi, torej le pridno napredujte. — A. B. v C. Lepa hvala! Prosimo večkratne podpore. Ali bi Vaši sošolci ne hteli nabrati kaj narodne tvarine: pravljice, zastavice, smešnic itd.? — J. Pr. v Lj. Bomo priobčili in pride kmalo na versto. Prosimo večkrat kaj. — Ig. K. v B. Hvaležno prejeli! — M. T. v Lj. Ni za rabo.

Lanskega Besednika imamo še več iztisov in ga morejo novi naročniki prejeti po znižani ceni 1 gld. 80 nkr. Pervi in drugi tečaj sta nam pa že pošla.